

© 1997

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

ISBN: 960-530-017-6

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

Πανεπιστημιούπολη, Ρίο

Τηλ.: 061-997.863, Fax: 997.864

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

Εκδόσεις «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

• Γ. Γενναδίου 6, 106 78 Αθήνα.

Τηλ.: 3817826, 3806661 - fax: 3836658

Η ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

*Εβδομάδα Γραμμάτων
& Τεχνών της Πάτρας*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ
Πάτρα, 1997

Περιεχόμενα

ΛΑΖΑΡΟΣ ΚΟΛΩΝΑΣ

Πάτρα. Ειδήσεις για την αρχαία πόλη μετά τις
αρχαιολογικές έρευνες των τελευταίων χρόνων 13

ΜΥΡΤΩ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΒΕΡΡΑ

Η χριστιανική Πάτρα και τα μνημεία της 35

ΕΥΓΕΝΙΑ ΓΑΤΟΠΟΥΛΟΥ-ΦΡΟΥΝΤΖΟΥ

Ο νεώτερος μνημειακός πλούτος της Πάτρας
από την απελευθέρωση ως σήμερα 57

ΒΑΣΙΛΗΣ Κ. ΛΑΖΑΡΗΣ

Πατραϊκή ιστοριογραφία 79

ΧΡΥΣΗ ΚΟΣΜΑΤΟΥ

Πατραϊκές εφημερίδες που έγραψαν ιστορία
την περίοδο 1840-1940
και κατά την Εθνική Αντίσταση 105

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΟΝΑΚΑΣ

Πολεοδομικό Συγκρότημα Πάτρας:
Εικόνες στο χώρο και στο χρόνο. 151

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η Πάτρα τον 19ο και 20ό αιώνα
(Οικονομική ζωή και παροικίες). 177

ΜΑΡΙΑ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ	
Βιο-τεχνίες στην Πάτρα	197
ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΔΑΣ	
Η λογοτεχνία στην Πάτρα από το 1928 μέχρι το 1970	219
ΕΥΑΝΘΙΑ ΣΤΙΒΑΝΑΚΗ	
Θέατρο και θέατρα στο «Εμπορείον του Μορέως» του 19ου αιώνα	237
ΔΙΟΝ. Κ. ΓΕΡΟΥΜΑΤΟΣ	
Η παρουσία της γλυπτικής στην πόλη τα νεότερα χρόνια	255
ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΧΡΥΣΑΦΗ	
Γλυπτική: Η «Νεότητα» και «Τα Σπασμένα Δεσμά»	271
ΛΟΥΚΑΣ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΣ	
Η πολυπράγμων και αμήχανη μουσική μιας πόλης	275
ΣΠΥΡΟΣ Λ. ΒΡΕΤΤΟΣ	
Σκιές στην πόλη ή Ο Καραγκιόζης στην Πάτρα	303
ΚΩΝ. ΜΑΓΝΗΣ	
Το Καρναβάλι της Πάτρας	375
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	
ΘΑΝΑΣΗΣ ΤΣΑΚΑΛΙΔΗΣ	
Πληροφορική και Τέχνη	391
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΣ	
Ποίηση και μουσική	395
ΧΡΙΣΤΟΣ Δ. ΓΟΥΔΗΣ	
Η Ποίηση των Άστρων	407

Πρόλογος

Η ΠΑΤΡΑ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΠΟΛΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ, με ιστορία ανόδων και πτώσεων από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα, όπως, λίγο πολύ, συμβαίνει μ' όλες τις πόλεις που ξεκινάνε από ένα μακρινό παρελθόν. Αλλά ίσως η Πάτρα είναι από τις πόλεις που η ιστορία τους δεν έχει μελετηθεί σε βαθμό ικανοποιητικό, αφού οι υπάρχουσες μελέτες (με παλιότερη και πιο έγκυρη την Ιστορία του Σ. Θωμόπουλου) καλύπτουν ένα στενότερο ή ειδικούς χώρους. Έτσι, για την πολιτισμική φυσιογνωμία της πόλης, παλιά και νέα, κυκλοφορούν πιο πολύ απόψεις περιληπτικές και όχι τεκμηριωμένες με πραγματικά στοιχεία έρευνας, όπως οι ιδέες για την άνθηση σ' αυτήν μιας πλούσιας belle époque. Υπάρχει λοιπόν η ανάγκη μιας συστηματικής έρευνας που θα συγκομίσει στοιχεία επαρκή και αξια μελέτης και αποτίμησης. Αυτό το τελευταίο, η κριτική, έχει σταθερά λείπει στην Πάτρα, και δεν μπορούμε να ελπίζουμε σε σύντομη λειτουργία του· η προσπάθεια όμως για τη διαπίστωση της αλήθειας είναι δυνατή, νομίζουμε, και επείγουσα, τώρα που η πόλη αλλάζει ταχύτατα πρόσωπο, παρασυρμένη από το συρμό ή τα κύματα που σαρώνουν το πολιτισμικό τοπίο της χώρας και της οικουμένης ολόκληρης.

Οι σκέψεις αυτές γίνονται όλο και πιο πειστικές προς την ανάληψη κάποιας σχετικής πρωτοβουλίας για την πραγματοποίηση μιας πολιτισμικής έρευνας, όσο και σε όποια έκταση είναι αυτή δυνατή. Το Πανεπιστήμιο Πατρών, που έτσι και αλλιώς συνδέεται με την πόλη και είναι ο πραγματικός της συμπαραστάτης, δε μπορεί παρά να ενδιαφερθεί και ν' αντιμετωπίσει το ζήτημα. Και επειδή αναπτύσσει τη μελέτη και τις δραστηριότητές του στην εγγύτερη και ευρύτερη γεωγραφική του περιοχή, ήταν φυσικό να εντάξει την Πάτρα στο σχετικό του πρόγραμμα. Αρχίσαμε λοιπόν την πολιτισμική μελέτη της περιοχής του Πανεπιστημίου με μια *Εβδομάδα Γραμμάτων και Τεχνών*, που πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο την άνοιξη του 1996. Στη διάρκειά της έγιναν εισηγήσεις από ειδικούς κατά περιοχή επιστήμονες και μελετητές, στους οποίους είχε ανατεθεί αυτό το έργο έγκαιρα, ώστε να πραγματοποιήσουν μια άνετη έρευνα και να παρουσιάσουν τα δεδομένα της· η αποτίμησή τους προσδιορίστηκε ως δευτερεύον στοιχείο, αφηνόμενη κατ' αρχήν στους ακροατές (και τους αναγνώστες) των εισηγήσεων.

Επειδή οι εισηγήσεις αποδείχτηκαν αξιόλογες και επαρκείς, σ' ένα βαθμό τουλάχιστον, αποφασίστηκε η έκδοσή τους από τον εκδοτικό οίκο του Πανεπιστημίου και παρουσιάζονται εδώ όλες, εκτός από δύο· μία, γιατί το θέμα της κατέληξε, από το χειρισμό του, πολύ ειδικό και μια άλλη γιατί δεν παραδόθηκε, όπως όφειλε να γίνει, στη Γραμματεία. Ελπίζουμε ότι τα στοιχεία της έρευνας που περιέχουν αυτές οι εισηγήσεις θα αποτελέσουν υλικό μελέτης και αποτίμησης, ή και αφορμή άλλων ερευνών· αλλά, οπωσδήποτε, δε θεωρούμε ότι μπορούν να αγνοηθούν, μ' όλο που, βέβαια, εκφράζουν προσωπικές απόψεις, των οποίων την

ευθύνη φέρουν οι εισηγητές τους. Ας σημειώσουμε τέλος ότι το Πανεπιστήμιο, με ποικίλες εκδηλώσεις, και οι εκδόσεις του, με συγκεκριμένα βιβλία, προσεγγίζουν και μελετούν την Πάτρα· τη φυσιογνωμία της, τις δυνατότητές της και τους προσανατολισμούς της.

Σ.Λ. Σκαρτσής